

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE

08.12.2009

Suomen Nuorisopsykiatrinen yhdistys ry
Puheenjohtaja Eila Laukkanen
Kontutie 11
70620 Kuopio

Viite: Kannanottopyyntönne 9.9.2009 koskien puolustusvoimien muuttuneesta tavasta kysyä kutsuntaan tulevien nuorten miesten terveystietoja

PSYKIATRISTEN TERVEYSTIETOJEN LUOVUTTAMINEN PUOLUSTUSVOIMILLE

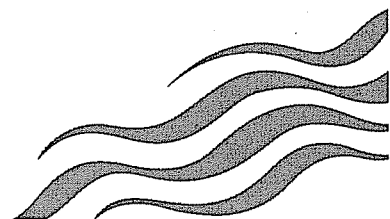
Suomen Nuorisopsykiatrinen yhdistys on pyytänyt ETENE:n kannanottoa puolustusvoimien muuttuneesta tavasta kysyä kutsuntaan tulevien nuorten miesten terveystietoja. Kirjeessä todetaan, että on luonnollista ja lain mukaista, että mielenterveyspalveluja antavien tahojen tulee luovuttaa puolustusvoimille asevelvollisen palvelukelpoisuuden arvioimisen tai palveluksen järjestämisen kannalta merkitykselliset tiedot hoidossa olevista asevelvollisilta. Puolustusvoimat on kuitenkin lähettänyt psykiatrista hoitoa antaville tahoille kaikista kutsuntaan tulevista miehistä henkilötiedot ja pyytänyt lausuntoa hoidossa olleista tai olevista asevelvollisista. Lausunnosta tulee informoida asevelvollista, mutta se voidaan antaa myös hänen tietämättään tai hänen vastuksestaan huolimatta. Nuorisopsykiatrinen yhdistys on huolissaan potilastietojen massaluovuttamisesta ja siitä miten se vaikuttaa potilas-lääkärisuhteen luottamuksellisuuteen tai nuorten miesten ja heidän perheidensä hoitoon hakeutumiseen.

Asevelvollisuuslain 1438/2007 96 §:n mukaan mielenterveyspalveluja antavien tahojen tulee luovuttaa puolustusvoimille palvelukelpoisuuden arvioimisen tai palveluksen järjestämisen kannalta merkitykselliset tiedot hoidossa olevista tai olleista asevelvollisista. Puolustusvoimat tarvitsevat näitä tietoja arvioidakseen palvelukelpoisuutta ja järjestääkseen palveluksen suorittamisen turvalliseksi sekä asevelvollisille itselleen että muille erityisesti aseellisessa varusmiespalveluissa.

Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeen (1.6.2009) mukaan psykiatrista hoitoa antavat tahot saavat puolustusvoimien aluetoimistoilta postitse henkilötiedot alueensa kutsuntaan tulevista miehistä. Ohjeessa todetaan, että niiden henkilöiden osalta, joilla ei ole ollut hoitokontaktia tai ei ole tiedossa puolustusvoimien kannalta merkityksellisiä tietoja, niitä ei tarvitse toimittaa. Ohjeen mukaan puolustusvoimille keskeistä on lääkärin antama lausunto, jossa mainitaan esimerkiksi ICD-10-diagnoosikoodi, psyykenlääkitys ja ehdotus palvelukelpoisuudesta. Lausunnosta tulee informoida potilasta ja pyrkiä laatimaan se yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Ohjeessa mainitaan, että palvelukelpoisuusluokitus tehdään kutsuntatarkastuksessa ja lausuntoja käsittelevät henkilöt ovat salassapitovelvollisia.

ETENE kuuli kokouksessaan 5.11.2009 kutsuntaan tulevien nuorten miesten terveystietojen luovuttamisesta komentajakapteeni Jyrki Kivelää puolustusvoimien Pääesikunnasta, oikeuspsykiatri Hanna Putkosta Vanhan Vaasan sairaalasta ja neuvottelevaa virkamiestä Pia-Liisa Heiliötä STM:stä. ETENE käsittelee asiaa myös kokouksessaan 3.12.2009.

ETENE korostaa kannanottonaan nuorten miesten psykiatristen terveystietojen luovuttamisesta seuraavaa:

- Terveystietojen käyttäminen kelpoisuusarvioinnin osana on vanha perinne ja yhä tärkeämmäksi on tullut liittää tarkasteluun myös psyykinen kelpoisuusarviointi. Asevelvollisten oman edun ja yhteiskunnan edun mukaista on, ettei varusmiespalvelus vaarana yksilön tai yhteisön turvallisuutta.
- Käytännön toiminnan sujumisen kannalta voidaan perustella sitä, että kutsuntaan tulevista nuorista miehistä lähetetään koontitiedot peruskuntaan terveyskeskuslääkärille ja psykiatrilla hoitoa antaville tahoille. Menettely kuitenkin tuottaa alueellisesti huomattavaa lisätyötä sairaskertomuksien tarkastuksina ja lausuntojen laatimisena.
- Nyt käyttöön otettu menettelytapa on käynnistynyt ilman riittävää etukäteisohjausta. Huoli tietojen luotettavuudesta ja eettisten sääntöjen noudattamisesta ilmeisesti perustuu juuri tähän epätietoisuuteen.
- Kutsuntaan menevien nuorten miesten psykiatrisista hoidoista lausunnot tulee tehdä yksilöllisesti hoitovastuun mukaisesti. Lausunnon tulee perustua sen hetkisiin tarkoituksenmukaisiin tietoihin, ei vanhentuneisiin potilastietoihin. Nykyinen käytäntö koskien somaattisia sairaustietoja on, että yleislääkäri antaa lausunnon palvelukelpoisuudesta ns. esitarkastusvaiheessa. Puolustusvoimat voisi harkita sellaista menettelyä, että kutsuttaville lähetettävissä esitarkastustiedotteissa pyydetään tätä lääkärin selvittämään myös psykiatriset sairaskertomustiedot, jolloin lääkäri huomioisi kaikki sairaskertomustiedot lausunnon saan ja tarvittaessa pyytää arviota hoitavalta psykiatrilta. Jos tätä lausuntoa ei asevelvollisella ole kutsunnoissa, puolustusvoimat voisi pyytää sitä. Näin käytäntö olisi yhteneväinen somaattisten lausuntojen kanssa.
- Lausunto tulee aina viivyttämättä saattaa tiedoksi asianosaiselle henkilölle. Tilanne on ilmeisesti osittain korjautumassa, mutta ohjeistusta olisi tästä asiasta syytä edelleen selventää.

ETENE näkee psykiatristen terveystietojen luovuttamisessa ongelmina tai epäselvinä asioina, joihin tarvitaan täsmennystä ainakin tietojen päällekkäisyyden ja aukollisuuden sekä arvioinnin vaihtelevuuden takia. Tästä syystä seuraavat kysymykset edellyttävät vielä jatkovalmistelua:

- Miten tehdään yksilöllinen arvio potilaan tilasta ja sen merkityksestä varusmiespalvelun kelpoisuuteen?
- Miten lausunnon antamisessa vältetään päällekkäinen työ, ettei moni taho anna samasta henkilöstä lausuntoa?
- Jos lausunnon antajana on peruskunnan yleislääkäri, miten hän saa psykiatriset sairauskertomustiedot käyttöönsä? Kunnissa, joissa on omaa psykiatrista erikoissairaanhoidoa ja yhtenäinen sähköinen potilaskertomus, saadaan tieto kutsuntaan menevän luvalla välittömästi käyttöön. Näitä sairaskertomustietoja ei terveyskeskuslääkärillä kuitenkaan ole käytettävissä sairaanhoitopiirin tai yksityisen sektorin hoidoista ja näiden saamiseksi tarvittaisiin yhtenäinen ohjeistus.
- Miten yksityiset palvelun tarjoajat osallistuvat lausunnon antamiseen kutsuntaan menevistä nuorista miehistä?

Puheenjohtaja

Markku Lehto

Pääsihteeri

Aira Pihlainen

TIEDOKSI Irja Kantanen, Suomen Nuorisopsykiatrinen yhdistys
Jyrki Korkeila, Suomen psykiatryhdistys
Jyrki Kivelä, Puolustusvoimat
Hanna Putkonen, Vanhan Vaasan sairaala
Pia-Liisa Heiliö ja Maria Vuorilehto STM
Päivi Sillanaukee STM

